

Nr 433

Av fru Nilsson m. fl., om införande av byggnadsbidrag till lokala yrkesskolor m. m.

Yrkesutbildningen har under den sist förflutna femårsperioden erhållit kraftigt ökade statsanslag. Som exempel kan nämnas att medan bidragen till driften vid lokala yrkesskolor budgetåret 1951/52 endast uppgick till 655 000 kronor, steg de 1953/54 till 15 920 000 kronor och utgör för innevarande budgetår 29 850 000 kronor. För nästa budgetår föreslår departementschefen 32 650 000 kronor. Till driften av centrala verkstadsskolor anslogs budgetåret 1951/52 3 330 000 kronor, för 1953/54 5 080 000 kronor, för innevarande budgetår utgår 9 miljoner kronor och i avvaktan på särskild proposition i ärendet har ecklesiastikministern för nästa år föreslagit 10 miljoner kronor.

En liknande utveckling visar anslagen till uppförande av vissa yrkesskolor — centrala verkstadsskolor och sjömansskolor. Medan 1951/52 endast utgick något mer än en miljon kronor till sådana undervisningsanstalter, har för byggnadsarbeten m. m. vid yrkesskolor under pågående budgetår anslagits 7,7 miljoner kronor, ett belopp, som föreslås utgå oförändrat för nästa år.

De sålunda illustrerade ökningarna av statens bidrag till yrkesutbildningen och i all synnerhet den upprustning av yrkesskolorna, som beslöts vid 1955 års riksdag och som syftar till att göra den praktiska utbildningen till en med de teoretiska utbildningsvägarna »medborgerligt likvärdig» linje inom ungdomsskolan, är enligt vår mening av ett utomordentligt värde för vårt samhälle, inte minst därför att därmed lagts en viktig grund för en bättre värdering av de manuella yrkena i jämförelse med de mera teoretiskt inriktade.

För att 1955 års reform av yrkesutbildningen skall nå full effekt är det emellertid enligt vår åsikt nödvändigt att genomföra en komplettering av föregående års beslut genom att realisera 1952 års yrkesutbildningssakkunnigas förslag om byggnadsbidrag till de lokala yrkesskolorna samt till de centrala yrkesskolor, som nu icke erhåller sådant bidrag. Bidraget skulle enligt de sakkunnigas förslag utgå enligt samma normer som nu gäller för bidrag till folkskolebyggnader.

Departementschefen har emellertid under avd. J 19 i årets åttonde huvudtitel anfört, att han icke heller i år är beredd att förorda införande av byggnadsbidrag till lokala yrkesskolor. Med tanke på den återhållsamhet, som karakteriserar årets statsverksproposition och med hänsyn till de viktiga reformer, som departementschefen föreslår på en rad andra områden, främst

inom forskning och högre undervisning och även med hänsyn till de kraftiga automatiska utgiftsökningar, som faller under åttonde huvudtiteln, är det förståeligt, att departementschefen tvekat inför ytterligare en kraftig utgiftsökning, som ett införande av byggnadsbidrag till lokala yrkesskolor och vissa centrala yrkesskolor skulle innebära.

Å andra sidan menar vi, att den av 1955 års riksdag beslutade, för vår ungdom, för vårt samhälle och inte minst för vår produktion och konkurrenskraft så viktiga reformen av yrkesundervisningen icke kommer att sätta avsedda spår vare sig inom undervisningsväsende eller inom produktion om byggnadsbidrag till här åsyftade skolor uteblir. Vi vill i det sammanhanget understryka vad statsutskottet yttrade föregående år i samband med behandlingen av proposition nr 139 angående utbyggnad av yrkesutbildningen m. m. (S:s utlåt. nr 138):

»Utskottet får för sin egen del i fråga om byggnadsbidrag till lokala yrkesskolor framhålla följande. För att den avsedda utbyggnaden av yrkesutbildningen skall kunna komma till stånd blir det för huvudmännen — i regel primärkommuner och landsting — icke blott önskvärt utan absolut nödvändigt att göra betydande investeringar i yrkesskolbyggnader. De sakkunniga har för hela utbyggnaden räknat med investeringar i byggnader, elevhem och stadigvarande materiel å sammanlagt i runt tal 260 miljoner kronor. Härav skulle enligt de sakkunnigas beräkningar i statsbidrag utgå omkring 113 miljoner kronor. De av departementschefen beräknade sammanlagda investeringsbidragen understiger sistnämnda belopp med omkring 56 miljoner kronor, vilket belopp faller praktiskt taget helt på de lokala yrkesskolbyggnaderna. För att lokala yrkesskolor med ett tillfredsställande urval av utbildningsgrenar skall kunna upprättas torde i det övervägande antalet fall interkommunalt samarbete visa sig nödvändigt. Det lokala och regionala planeringsarbetet kommer uppenbarligen att försvåras om byggnadsbidrag utgår till de i regel landstingsägda centrala yrkesskolorna men däremot icke till de lokala skolorna, varmed enligt departementschefens förslag skall förstås även skolor drivna genom samverkan mellan två eller flera primärkommuner. Det kan därför befaras en tendens att vid utbyggnaden lägga tyngdpunkten i första hand på de centrala yrkesskolorna, vilket emellertid skulle medföra en felaktig balans i yrkesskolorganisationen. Det förefaller icke heller onaturligt om kommunerna av ekonomiska skäl drives att i främsta rummet bland sina investeringar sätta dem, för vilka statsbidrag utgår.

Med hänsyn till vad nu anförts och då det här är fråga om en visserligen ej formellt obligatorisk men i sak nödvändig verksamhet för kommunerna föreligger enligt utskottets mening mycket starka skäl för att staten lämnar bidrag jämväl till de lokala yrkesskolbyggnaderna. Utskottet får erinra om att det av de sakkunniga härför föreslagna bidraget avsetts skola vara skatteunderlagsgraderat enligt samma grunder som gäller för folkskolans

byggnadsbidrag. Härigenom skulle de minst bärkraftiga kommunerna — som för övrigt torde få de förhållandevis drygaste driftkostnaderna — er-hålla det procentuellt största statsbidraget; denna princip synes utskottet riktig.

Utskottet har likväl i nuvarande läge icke ansett sig böra biträda de mo-tionsvis framförda yrkandena om införande från och med nästa budgetår av byggnadsbidrag till lokala yrkesskolor. Utskottet förutsätter emellertid att Kungl. Maj:t tar frågan om ett dylikt byggnadsbidrag under förnyat över-vägande och för riksdagen framlägger förslag i ämnet.»

Både 1952 års yrkesutbildningssakkunniga, majoriteten av de remissin-stanser, som uttalade sig om 1952 års yrkesutbildningssakkunnigas betän-kande, departementschefen samt riksdagen synes glädjande nog ha varit överens om såväl de centrala som de lokala yrkesskolornas betydelse för yr-kesundervisningen. Det är emellertid viktigt, att i förevarande sammanhang lägga märke till den delvis olikartade roll som dessa två slag av skolor har. Enligt yrkesutbildningssakkunnigas förslag, biträtt av departementschefen i proposition 139/1955, vänder sig de lokala yrkesskolorna till elever, som bor i skolorten för att tillfredsställa dels de utbildningsbehov, som är karakteris-tiska för orten, dels sådana behov, som hänför sig till huvudyrkena, såsom metallyrken, jordbruk och skog, husligt arbete, m. fl. De centrala yrkessko-lorna däremot avser att hämta sina elever från ett större område, i regel ett landstingsområde, och utbildningen där antas komma att främst inrikta sig på yrken med något mindre nyrekryteringsbehov än de egentliga huvudyr-kena. Enligt departementschefens mening bör de även ha »möjlighet att ge utbildning för huvudyrkena åt ungdomen från områden, som saknar lokala skolor eller utbildningsmöjligheter i näringslivet».

Såsom ävenledes framhölls av departementschefen i nämnda proposition kommer med ett sålunda skisserat program för yrkesutbildningsanstalterna de lokala skolorna att bland annat få en betydelsefull uppgift inom den framtida obligatoriska undervisningen, dels i form av kortare heltidskurser, s. k. 9y-kurser, dels genom att ge eleverna fortsatt utbildning ett eller ett par år efter 9y-kurserna.

Vi vill till och med gå så långt som till att påstå, att 9y-undervisningen i den framtida enhetsskolan på landsbygden icke kan genomföras tillfredsstäl-lande med mindre möjlighet finnes att anordna speciella kurser vid lokal yrkesskola för klass 9 y. Av detta skäl och med tanke på den fortsatta ut-bildningen av 9y-eleverna — klass 9 y ger ju endast en yrkesförberedande undervisning — är det av utomordentlig vikt att ett nät av kommunala yr-kesskolor bygges ut i vårt land under de närmaste åren. Denna utbyggnad måste emellertid för att kunna ske i tillräckligt snabb takt stimuleras genom statsbidrag.

Det skulle nämligen utgöra en alltför hård belastning för kommunerna

att genomföra ett från yrkesundervisningssynpunkt tillfredsställande byggnadsprogram på egen bekostnad och det troliga är att kommunerna därför i längden kommer att dra sig för att åta sig dessa nya och betungande uppgifter. Till detta medverkar också den nuvarande osäkerheten i kommunerna om statens intentioner i frågan om den framtida bidragsgivningen. Denna osäkerhet verkar i den riktningen att kommunerna gärna vill vänta och se om inte yrkesutbildningssakkunnigas förslag trots allt skall bli föremål för riksdagens beslut även i frågan om byggnadsbidragen. I längden är detta en ohållbar ordning och vi anser, att ju förr detta osäkerhetstillstånd kan avlägsnas desto förr kan vi räkna med att yrkesundervisningen i vårt land får tillräcklig omfattning och på allvar kan bjuda det uppväxande släktet ett alternativ till den högre teoretiska undervisningen. Trängseln vid läroverkens portar minskas nämligen inte enbart genom att läroverksorganisationen göres rymligare utan även genom att tillträdet till övriga utbildningsvägar, bland annat den praktiska yrkesutbildningen, underlättas.

På grundval av vad sålunda anförts, anhåller vi,

att riksdagen måtte besluta att från och med budgetåret 1956/57 för lokala yrkesskolor och för sådana centrala yrkesskolor, som icke erhåller sådant bidrag, införa investeringsbidrag i enlighet med de bestämmelser, som nu gäller för motsvarande bidrag till folkskolebyggnader, samt

att riksdagen för budgetåret 1956/57 under riksstatens åttonde huvudtitel punkt 308 Bidrag till byggnadsarbeten m. m. vid yrkesskolor måtte anvisa ett förslagsanslag av 10 700 000 kronor, dock att i den händelse riksdagen prövar den statsfinansiella situationen icke tillåta en dylik utgiftsökning, riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om proposition i ärendet till 1957 års riksdag.

Stockholm den 26 januari 1956

Margret Nilsson

Torsten Bengtson

Otto Niklasson

Fritiof Karlsson

Gärda Svenson